

ERZİNCAN CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI İLE HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİNDE LEONARDO DA VİNCİ HAREKETLİLİK PROJESİ KAPSAMINDA DÜZENLENEN "ÇAPRAZ SORGU ALANINDA AVRUPA ÖRNEKLERİNİN YERİNDE GÖRÜLMESİ" KONULU PORTEKİZ ÇALIŞMA ZİYARETİ RAPORU

ÇALIŞMA ZİYARETİ TARİHİ: 03-08 Haziran 2013

Programımızın ilk gününde sabah saatlerinde **Portekiz Anayasa Mahkemesi'**ne yaptığımız ziyarette; Anayasa Mahkemesi Başkanı ve Yardımcıları tarafından Portekiz Anayasa Mahkemesinin yapısı ve işleyişi hakkında tarafımıza bilgiler verilmiş, sonrasında mahkeme binası gezdirilmiştir.Devamında **Portekiz Hakimler Akademisi'** ne yaptığımız ziyarette, Akademi Başkanı tarafından Portekiz Hakimler Akademisinin yapısı ve işleyişi hakkında kısa bir bilgi aktarımı yapıldıktan sonra Akademi de ders veren bir Hakim tarafından çapraz sorgu konusunda tarafımıza sunum yapılmıştır.Yapılan sunumda;

- Çapraz sorgunun asıl olarak mahkemede uygulandığı, soruşturmada ve yargılamada istisnalarının olduğu,
- Sadece tanıklara değil yargılama sürecinde herhangi bir açıklamada bulunan bilirkişi vb gibi herkese yönelik çapraz sorgu yapılabileceği,
- Soruşturma sırasında tanığa çapraz sorgu yapılamayacağı hususları öne çıkan bilgiler olmuştur.

Programımızın ikinci gününde ilk olarak Lizbon İlk Derece Ceza Mahkemesi duruşması duruşması tercümanın yaptığı çeviri eşliğinde izlenilmiştir. Duruşma sırasında yapılan gözlemlerde,

- Ceza Mahkemesi Heyetinin oturma düzeninin hemen hemen bizde mevcut düzenle aynı olduğu,
- Tanık ve sanık yerlerinin de bizde mevcut mahkeme düzeni ile aynı olduğu,
- Duruşma sırasında bizdeki gibi zabıt tutulmadığı, ses kayıt sistemi vasıtasıyla tüm konuşmaların kaydedildiği, duruşma salonunda bulunan katip ve mübaşirin sadece küçük notlar tuttuğu,
- Tanıklara mahkeme heyeti ve savcının birlikte sorular sordukları, daha sonra savunma avukatlarının tanıkları sorguladığı,
- Tanık olarak dinlenen mağdurlara ilk soruyu savcının sorduğu, olay açıklama ve aydınlatmaya yönelik sorular sorulduğu,
- Avukatların başkan söz verdikten sonra doğrudan tanıklara sorular yönelttikleri, bu sırada mahkeme başkanının daha önce sorulan ilişkin sorulara veya sanığa yöneltilen 'niçin, nasıl vb' sorulara müdahale ederek soru sorulmasını engelleyebildiği,

Sonuç olarak; duruşmanın seyrinin çapraz sorgu üzerinde işlediği, son derece yalın olmakla birlikte sanık, mağdur veya tanıkların haklarına hanel getirilmeden maddi gerçeği ortaya çıkarmanın ön planda tutulduğu gözlemlenmiştir.

Programın ikinci gün öğle bölümünde **Portekiz İstinaf Mahkemesi** ziyaret edilmiş yine burada istinaf mahkemelerin işleyişi ile ilgili tarafımıza sunum yapılmış ve mahkeme binası gezdirilmiştir.daha sonra Portekiz Yargıtayı ziyaret edilmiş, burada Yargıtay Başkanı

ve Yardımcıları tarafından tarafımıza Portekiz Yargıtayının oluşumu yapısı ve işleyişi hakkında bilgiler verilmiştir.

Programın üçüncü günü sabah bölümünde son resmi ziyaret olarak **Portekiz Hakimler Kurulu** ziyaret edilmiş, Kurul Başkanvekili ve bir kısım üyeler tarafından tarafımıza Hakimler Kurulunun yapısı ve çalışmaları hakkında bilgiler verilmiş, bir üye tarafından çapraz sorgu konusunda sunum yapılmıştır. Yapılan bu sunumda;

-Çapraz sorgu ile yapılacak yargılamanın gerçeğin ortaya çıkması ve savunmanın da haklarının güvence altına alınması sonucunu doğuracağı,

-Bağımsız bir mahkemede bu hususun sağlanabildiği, savunma ile iddianın savlarını ortaya koyma ve tartışılmasına olanak sağlayacağı, bu durumun hakimin de doğru karar vermesi sonucunu doğuracağı,

-İddia ve savunmanın delil ortaya koyabileceği, her iki tarafın da karşı tarafın delillerini sorgulayabileceği,

-Çapraz sorgunun en açığa çıktığı yerin duruşma olduğu,

-İstisnai olarak soruşturma aşamasında deliller tam olarak açığa çıkmadığı dönemlerde de savcının sorgulamada bunu yapabileceği ancak bu sorgulamadaki beyanların yargılamada delil olarak kullanılmayacağı,

-Duruşmada hakim savcı ve avukatların soru sorabileceği, savcı ve avukatın hakimin izniyle soru sorabileceği, Portekiz'de bu anlamda doğrudan çapraz sorgulama olmayıp, hakim yönetimine bağlı olan bir çapraz sorgu sürecinin yaşandığı, hakimin izniyle karşılıklı delil ve tartışma döneminde iddia ve savunmanın savlarını ortaya hakim izniyle koyabileceği,

-Yargılamada bir sanığın verdiği ifadenin diğer sanık için de değerlendirmeye tabi tutulabileceği, ancak bu konuda sanığın ifade vermeyebileceği, bir sanığın diğer sanık ile ilgili ifade vermesi ancak daha sonra bu konudaki sorulara cevap vermemesi veya susma hakkını kullanması halinde o ifadenin değerlendirmeye esas alınamayacağı, geçersiz sayılacağı,

-Tanıkların diğer tarafça çapraz sorguya tabi tutulabileceği, bu sırada hakimin müdahale edip istediği soruyu sorabileceği, tanıklara özlük hakları ile ilgili soru sorulamayacağı, ayrıca şahsi haliyle ilgili rahatsız edici soru sorulamayacağı,

- Cevabı içinde bulunan soruların sorulamayacağı,

-Tanık 16 yaşından küçük ise sadece hakimin soru sorabileceği, iddia veya savunmanın soru soramayacağı, amacı küçük yaştaki tanık ve sanıkları korumak olduğu, tanıklar suçun içinde mağdursa bu korumanın çocuklar için daha da önemli olduğu,

-Çapraz sorgu sırasında tanığı korumak için sanığı duruşma salonu dışına çıkartılma imkanının bulunduğu, ancak sanığın kendisi çıksa da vekilinin duruşmada bulunabileceği, sanık geri çağrıldığında olmadığı dönemde yaşananlarla ilgili sanığa bilgi verildiği,

-Portekiz yargılama sisteminin soruşturma sırasında alınmış beyanları delil olarak kabul etmediği, çok özel durumlarda soruşturma sırasındaki beyanın istisnai olarak esas alınabileceği, örneğin savcılık beyanında avukat huzuruyla alınmış ve yargılamada delil olarak kullanılacağı belirtilmiş ise, tanıkların da önceden alınan ifadelerinin kullanılabilirdiği istisnaların mevcut olduğu, bu kapsamda tanık hastaysa, gelmemek üzere yurtdışına gidecekse, turist olarak geçici bulunuyorsa, bu durumda tanığın soruşturmada hakim huzurunda ifadesinin alınabildiği ve mahkemede delil olarak kullanılabilirdiği, bu durumdaki ifadede savcı ve savunma avukatının da hazır olması gerektiği,

-Cinsel suç ve çocukların cinsel istismarında, çocuk farklı ifadelerde bulunmaması ve sadece bir kez ifade vermesi için, ifadesi yukarıda belirtilen şekilde ifadesinin alındığı ve duruşmada kullanılabilirdiği,

-Tanık ve mağdurların kullanılması ile ilgili çapraz sorguda sıkıntılar yaşanabildiği, bu kapsamda tanığın sanık olmadan alınan beyanı veya isimsiz tanık bulunduğu günümüz global şartları, suç örgütlerinin etkinliği durumlarında tanık için hayati tehlike mevcutsa tanıkların korunması rejiminin mevcut olduğu,

-Tanığın fiziksel olarak ses ve görüntüsünün bozularak tele konferans yöntemiyle duruşma salonunda bulunmadan ifade verebildiği,

-Bazı durumlarda çok çok istisnai olarak tanık kimliğinin iddia ve savunma tarafından bilinmediği durumların olduğu, bunun çok istisnai ve her iki tarafın dengesini sağlayacak bir sistem olduğu, buna hakimin karar verdiği, bu durumda baronun bu kişinin hakları için bir avukat seçtiği, tanığın isminin bulunmadığı, sadece kod numarasının olduğu, bu hususun adli yargılanma ve çapraz sorguyu zorlayan bir durum oluşturduğu,

-Hakimin sadece isimsiz tanık beyanına dayanarak karar veremeyeceği, bu şekilde savunma haklarının da korunmuş olacağı,

-Tanığın duyduğu şeyi değil, gördüğü şeyi söylemesi gerektiği, tek istisnasının duyduğu kişi onu işaret ediyorsa bu durumda her ikisinin de duruşmaya birlikte gelerek ifade vermesi gerektiği,

-2007 yılı sonrasında duruşmalarda tutanak yazılmadığı, sadece ses kayıtlarının alındığı, kayıtların zaman kodlaması ile kodlanarak saklandığı,

-Savcı soruşturmada bizde olduğu gibi sanık lehine ve aleyhine olan delilleri toplayıp çapraz sorguda da hem lehe hem aleyhe sorular sorabildiği, bu durumun silahların eşitliği ilkesine aykırı olmadığının düşünüldüğü ifade edilmiştir.

Çapraz sorgu müessesesi açısından yapılan bu ziyaret sonucunda, çapraz sorgunun yargılama aşamasında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve hakkaniyetli karar verilmesi açısından zorunlu olduğu, yapılacak bir takım değişikliklerle, usul esasları arasında boğulmadan, çapraz sorgunun yalın, taraf haklarına önem verilerek yapılması ve en önemlisi çapraz sorgu müessesinin doğru ve usulüne göre işletilmesi açısından hakim ve savcılar üzerindeki iş yükünün belirli seviyelere indirilmesi gerektiği kanatındeyim.

Yapılan bu çalışma ziyaretinin katılımcılar açısından oldukça faydalı olduğu, farklı bir ülkedeki yargı sistemi ile kendi sistemimizin karşılaştırmalı olarak inceleme ve değerlendirmeye imkan tanıdığı, bu nedenle çalışma ziyaretlerinin sürdürülmesinin yararlı olacağını düşünmekle, bizlere bu imkanı sağlayan yetkililere teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet OĞRAŞ

Kumluca Cumhuriyet savcısı